

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN ALEXANDRE FABRI [ORANGE]
31 JANUARI 1669
6692A

Antwoord op een verloren gegane brief van Fabri van januari 1669.

Samenvatting: Huygens dankt Fabri voor diens reactie op Huygens' brief van 27 december 1668 (**6690**). Hij geeft nog eens zijn kritiek op de weigering het *Te Deum* te laten zingen en roept de eedaflegging in herinnering. Huygens meldt met nadruk dat de macht van de aartsbisschop niet zover reikt. Huygens beschouwt de zaak als afgedaan, wanneer Fabri bereid is een nieuwe akte te tekenen.

Van een antwoord van Fabri is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 203-204: afschrift (apograaf).

Namen: Domenico Marini (Dominique de Marino, aartsbischop van Avignon); Étienne de Milet (heer van Mézinay); Jean Sauzin; Willem III.

Titels: *Te Deum*.

Categorie: 1E6.

Opmerkingen: Worp noemt ook nog brieven over deze kwestie van 14 en 21 februari en 11 april.

Transcriptie

Copie.

¹À Monsieur Fabri, Évêque d'Orange.

À La Haye, ce dernier de Janvier 1669.

Monsieur,

Vous me faites plaisir de prendre vostre aise, en m'escrivant et de choisir quelque langue Chrestienne que ce soit, qui vous est la mieux en main, quoyque dans les deux que je vous ay veu mettre en œuvre, je ne voy pas que vous vous cédiez ou surpassiez d'un ou d'autre costé. Si j'estois un peu plus de loisir que je ne suis présentement, vous me verriez faire quelqu'effort Romain, qui peut-estre seroit intelligible et passable, non pas à vostre rigueur, mais à vostre discrétion. Ce sera un passetemps dont je pourray vous régaler une autre fois.

Je ne puis m'empescher de vous tesmoigner que je voy avec deplaisir, qu'il se va levant des petits sujets de mésintelligence entre vous, Monsieur, et Monsieur le Commandant. La conformité de religion seulement devoit empescher celà. Pour moy, bien que ses paroles que vous me ²contez sentent un peu les brusque[s], il me semble qu'en charité il y a moyen de les interpreter en sens médiocre. Mais ce n'est pas à moy à en faire la leçon à une personne de vostre ordre.

Bien puis-je vous dire *che non mi sono accorto* d'aucun advis, par lequel il ayt tasché d'aggraver icy le refus que vous luy avez fait du *Te Deum*. D'autres en ont parlé avec plus de ressentiment et d'indignation, qui m'a souvent fait souhaitter que la chose n'eust esté arrivée. Nommément parcequ'on a sceu que de vos propres et principaux Catholiques-Romains y ont trop à redire et ont pris peine à vous porter à cest office.

L'autorité de Monsieur vostre Archévesque n'est pas de mise parmi nous, comme vous sçavez, ni ³la règle avouée par d'autres gens d'église chez de nos voisins, qui ne laissent pas de faire cest office pour leurs Princes, quoyque non des leurs. De mon costé, Monsieur, vous me ferez justice de croire que je tasche et tascheray

1. Naam geadresseerde autograaf.
2. Leesbaar is: <cotte[...]>.
3. <sa>.

tousjours de vous maintenir dans les bonnes graces de Son Altesse et dans la réputation des fidelles intentions que je soustiens que vous avez pour son service.

Pour l'affaire du serment, j'ay rapporté que vous estes fort content de signer un nouvel acte, conforme à celuy | 204 | qui vous avoit esté proposé et ainsi une fin sera mise à cest affaire, laquelle véritablement il ne valoit pas la peine de remuer pour si peu d'interest que vous y pouvez avoir. Permettez-moy de revenir, en concluant à mon principe et de vous exhorter à vivre en paix et concorde avec tout le monde, de quoy je vous ay déclaré le plus capable. Puisqu'on eust pô choisir, Monsieur Milet, dit-on, m'a morgué au ⁴*sibi somnia fingens* de ⁵je ne sçay quelles trames que j'ay ourdies contre luy avec le Sieur Griffier Sausin, à quoy Dieu sçait que je n'ay non plus songé en ma vie, qu'à me faire Pape de Rome, et je n'ay pu m'empescher de rire, quand j'ay veu les gens se brouiller la cervelle de si faux ombrages, mais je laisse faire à un chacun à sa mode, et veux estre ami d'un chacun en dépit d'eux. Cependant je ne vous tiens pas de ce nombre, car je m' imagine que vous soffrez sans répugnance que je me die sans reserve,

Monsieur,

[etc.]

Vertaling

Aan de heer [Alexandri] Fabri, bisschop van Orange.

Den Haag, 31 januari 1669.

Mijnheer,

Het doet mij genoeg dat u mij in rust schrijft en dat u een christelijke ⁶taal kiest, die u het beste past, hoewel ik in de twee ⁷brieven, die ik u heb zien opstellen, niet zie dat u voor uzelf onderdoet of uzelf op een of andere manier overtreft. Als ik wat meer vrije tijd had dan ik thans heb, zou u mij een poging in het Latijn zien wagen, die misschien begrijpelijk en aanvaardbaar is, niet voor uw onverbiddelijkheid, maar wel voor uw consideratie. Dat is een tijdverdrijf waarop ik u een andere keer kan onthalen.

Ik kan niet nalaten u te betuigen dat ik met ongenoegen zie dat er kleine brokjes misverstand zijn gerezen tussen u en mijnheer de ⁸commandant. Alleen al de gemeenschappelijke godsdienst had dat moeten verhinderen. Hoewel de woorden die u mij uit zijn mond toevoegt mij enigszins kortaf klinken, lijkt het mij wel mogelijk ze met enige goede wil ten positieve te duiden. Maar het is niet aan mij een persoon van uw kaliber een lesje te lezen.

Ik kan u wel zeggen [└]dat ik [┘] geen enkel argument [└]onder ogen heb gehad,[┘] waarmee hij hier heeft getracht de weigering nog te ondersteunen, die u hem hebt gegeven ten aanzien van het *Te Deum*. Anderen hebben er met meer emotie en verontwaardiging over gesproken, wat mij dikwijls heeft doen wensen dat het nooit was gebeurd. Voornamelijk omdat men wist dat uw eigen Rooms-katholieken hier veel tegen in te brengen hadden en moeite hebben gedaan om u tot die dienst te bewegen.

Het gezag van mijnheer uw ⁹aartsbisschop wordt door ons niet erkend, zoals u weet, noch de regel die beleden wordt door andere kerkelijke lieden bij onze burens, die niet nalaten de dienst te laten uitvoeren voor hun vorsten, al zijn die niet van hun geloof. Van mijn kant zou u mij, mijnheer, recht doen te geloven dat ik

4. Vergilius, *Eclogaë*, VIII, 108: 'Credimus? an, qui amant, *sibi somnia fingunt?*'

5. <ce>.

6. Het Latijn?

7. Fabri aan Huygens, 5 december 1668 en midden januari 1669 (beide verloren?).

8. Étienne de Milet.

9. Domenico Marini (Dominique de Marino), aartsbischop van Avignon.

tracht en altijd zal trachten u in de genade van Zijne ¹⁰Hoogheid te bewaren, en in de reputatie van de getrouwe intenties waarvan ik volhoud dat u ze heeft te zijnen dienste.

Wat betreft de eedaflegging heb ik de boodschap overgebracht dat u ten volle bereid bent een nieuwe akte te tekenen, gelijkkluidend aan die welke u was voorgelegd en zo zal er een einde komen aan deze zaak, die echt de moeite niet waard was te herkauwen voor het weinige dat die u op kan brengen. Staat u mij toe, terwijl ik mijn grondbeginsel bepleit en u aanspoor in vrede en harmonie te leven met iedereen, terug te komen op datgene waartoe ik u het meest geschikt heb verklaard. Omdat men heeft kunnen kiezen, heeft de heer [Etienne] Milet, zo zegt men, mij getrotseerd tot aan ¹¹het verzinnen van zijn eigen dromen,¹ vanwege een of ander complot dat ik tegen hem zou hebben gesmeed met behulp van mijnheer de griffier [Jean] Sauzin, waarvan God weet dat ik er van mijn leven niet méér aan heb gedacht dan mij paus van Rome te laten maken. Ik heb mijn lachen niet kunnen inhouden, toen ik zag hoe mensen zich het hoofd braken over zulke valse hersenschimmen, maar ik laat ieder in zijn waarde en wil huns ondanks ieders vriend zijn. Toch schaar ik u niet onder hen, want ik stel mij voor dat u zonder tegenzin toestaat dat ik mij onvoorwaardelijk noem,

mijnheer,

[enz.].

10. Willem III.

11. Vergilius, *Ecloga*, VIII, 108: ‘Geloven wij niet dat zij die beminnen *hun eigen dromen verzinnen*?’
